

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Deborah Harkness
A DISCOVERY OF WITCHES

Copyright © 2011 by Deborah Harkness
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-699-7

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

OTKRIĆE VEŠTICA

DEBORA HARKNES

Preveo Vladan Stojanović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2011.

*Za Leksi i Džejka,
i njihovu svetlu budućnost*

*Počinja sa odsustvom i žudnjom.
Počinja krvlju i strahom.
Počinja otkrićem veštica.*

PRVO POGLAVLJE

Knjiga s kožnim povezom nije privlačila naročitu pažnju. Obični istoričar je ne bi ni po čemu posebnom izdvojio među stotinu drevnih i zubom vremena načetih rukopisa u Bodleanskoj biblioteci u Oksfordu. Međutim, ja sam znala da je na neki način neobična čim sam je uzela u ruke.

U ovo kasno septembarsko popodne, Čitaonica vojvode Hamfrija bila je prazna. Brzo sam dobila tražene knjige zato što je letnji nalet gostujućih studenata prošao, a ludilo jesenjeg ispitnog roka još nije počelo. Ipak sam se iznenadila kad me je Šon zaustavio na prijavnici.

„Doktoro Bišop, vaši rukopisi su spremni“, prošaptao je s trulom veselošću. Na džemperu s kockastim šarama imao je tragove rde sa bravica starih knjiga s kožnim povezom. Brisao ih je automatskim pokretima. Pramen kose boje peska padao mu je preko čela.

„Hvala“, odvrtila sam mu s učtivim osmehom. Nemilosrdno sam kršila pravilo o maksimalnom broju knjiga koje su se mogle pozajmiti u toku jednog dana. Šon je duže od nedelju dana bez negodovanja primao podugačke spiskove. Za naših studentskih dana, zajedno smo ispijali bačve piva u pabu ružičastih zidova, odmah preko puta. „I prestani da me zoveš doktoro Bišop. Uvek pomislim da se obraćaš nekom drugom.“

Uzvratio mi je osmeh i gurnuo stare rukopise preko oronulog starog stola od hrastovine. Svaka je bila u sivoj, zaštitnoj kartonskoj kutiji. Sve su sadržale lepe iluminacije alhemičarskih tekstova iz Bodleanske zbirke. „Oh, imam još jednu.“ Na trenutak je nestao u kavezu i vratio se s debelom, *quarto** knjigom u neuštavljenoj telećoj koži. Spustio je preko ostalih i bacio pogled na nju. Tanki, zlatni okvir njegovih naočara svetlucao je pod

* Lat. *quarto* – format knjige, okvirno 9x12 inča, odnosno 23x30 cm. (Prim. lekt.)

svetlošću stare, bronzane lampe za čitanje. „Ovu odavno niko nije tražio. Zabeležicu da je neophodno da bude stavljena u kutiju kad ga vratiš.“

„Hoćeš li da te podsetim na to?“

„Nemoj. Evo, zabeleženo.“ Kucnuo se po glavi vrhom prsta.

„Tvoj um je, u tom slučaju, mnogo bolje organizovan od mog.“ Još šire sam se osmehnula.

Stidljivo me je osmotrio pa povukao bibliotekarsku karticu koja je ostala između korica i prve strane. „Ni da mrdne“, zbunjeno je prokomentarisao.

Čavrljanje prigušenih glasova narušilo je tišinu koja je dotad vladala u biblioteci.

„Da li si čuo?“ Osvrtala sam se, zaintrigirana neobičnom bukom.

„Da li sam čuo šta?“, odvratio je. Podigao je oči s knjige.

Pažnju su mi privukli tragovi pozlate. Blistali su duž ivica drevnog toma. Bledi odsjaj zlata nije objašnjavao slabo svetlucanje u bojama duge, koje kao da je isijavalo između stranica. Zatreptala sam od iznenađenja.

„Ništa.“ Žurno sam privukla knjigu sebi. Prstima su mi prošli trnci kad sam je dodirнула. Šon je još držao bibliotekarsku karticu. Najednom je uspeo da je sasvim lako izvuče ispod poveza. Podigla sam knjige. Pritisla sam ih bradom i osetila zadah natprirodnog, koji je potisnuo miris strugotine i voska za drvene podove.

„Dajana? Jesi li dobro?“, pitao me je Šon uz zabrinuto mrštenje.

„Dobro mi je. Samo sam malčice umorna“, odvrtila sam i spustila knjige da bi mi bile što dalje od nosa.

Hitro sam prošla kroz prvobitni petnaestovekovni deo biblioteke, između redova elizabetanskih radnih stolova sa po tri stepenaste police za knjige i izbrazdanim površinama za pisanje. Gotski prozori između njih privlačili su pogled čitalaca ka tavanici s ukrasnim panelima, jarkih boja i sa pozlaćenim grbom univerziteta – tri krune i otvorena knjigom s porukom: *Bog je moja svetlost*.

Ovog petka uveče, društvo u biblioteci pravila mi je samo američka naučnica, Džilijan Čejmberlen. Ona je klasičar, predavač na Brin Maru, i satima je proučavala fragmente papirusa konzervirane između dve staklene ploče. Prošla sam kraj nje. Pokušala sam da izbegnem njenoj pažnji, ali me je izdala škripa starih podnih dasaka.

Osetila sam blago golicanje, kao i uvek kad bi me pogledala druga veštica.

„Dajana?“, oglasila se iz tame. Uzdahnula sam i zastala.

Otkriće veštica

„Zdravo, Džilijan.“ Trudila sam se da joj ne prilazim preblizu. Okrenula sam se tako da moja kamara starih rukopisa bude što manje vidljiva, kao da sam htela da ih sakrijem od njenog pogleda.

„Šta radiš za Mabon*?“ Često se zaustavlja pored mog stola da bi me pozvala da provedem malo vremena sa *sestrama*, dok sam u gradu. Samo nekoliko dana nas je delilo od vikanske** proslave jesenje ravnodnevice. Udvostručila je napore da me predstavi oksfordskom zboru.

„Radim“, hitro sam odvrtila.

„Znaš, ovde ima nekoliko veoma pristojnih veštica“, rekla je s neskrivenim neodobravanjem. „Zbilja bi bilo lepo da nam se pridružiš za praznik.“

„Hvala na pozivu. Razmisliću o tome“, rekla sam na putu ka Seldenovom krilu, prostranoj galeriji koja je u sedamnaestom veku pod pravim uglom dograđena na Citaonicu vojvode Hamfrija. „Nemoj mnogo da računaš na to pošto pišem uvodno predavanje za konferenciju.“ Tetka Sara me je stalno upozoravala da veštice ne mogu da lažu druge veštice, ali me to nikada nije sprečavalo da pokušavam.

Džilijan je začutala. Nije skidala pogled s mene.

Stigla sam do svog omiljenog mesta pod visokim lučnim, vitražnim prozorom. Oduprla sam se iskušenju da bacim rukopise na sto i obrišem ruke. Ipak sam polako spustila teški tovar, poštujući njegove godine.

Na vrhu gomile počivao je drevni tom koji se nevoljno rastao od inventarske kartice. Na koricama je bio pozlaćeni grb Elajasa Ešmola, sedamnaestovekovnog kolekcionara knjiga i alhemičara. Njegove knjige i spisi su u devetnaestom veku iz Ešmolovog muzeja prebačeni u Bodleansku biblioteku. Među njima je bilo i delo s kataloškim brojem 782. Dodirнула sam smeđi kožni povež.

Blagi udar me je nagnao da trgnem ruku nazad. Reagovala sam brzo, ali nedovoljno brzo. Golicanje se penjalo uz ruku. Naježila sam se. Nastavilo je da se širi po ramenima. Mišići u vratu i leđima su mi se ukočili. Neprijatni osećaj je brzo prošao, ali je ostavio za sobom prazninu i neutoljivu žudnju. Uzmakla sam od stola, potresena neočekivanom reakcijom.

Rukopis me je izazivao, čak i sa bezbednog odstojanja. Pretila je da poruši zidove koje sam podigla između karijere i nasleđa poslednje veštice iz

* Mabon – jesenja ravnodnevica, paganski praznik kada se majci zemlji zahvaljuje na plodovima. Ime potiče od velškog paganskog božanstva Mabon ap Modron (Mabon sin Modronin, sin boginje majke). (Prim. lekt.)

** *Wicca* – Vika, ili pagansko veštičarenje, predstavlja neopagansku religiju koja je nastala u Engleskoj u prvoj polovini dvadesetog veka. Smatra se da danas u svetu ima oko 800.000 poklonika, uglavnom u anglosaksonskim zemljama. (Prim. prev.)

loze Bišopovih. Vredno sam radila, doktorirala i stekla stalno profesorsko mesto, a karijera mi je cvetala. Odbacila sam porodično nasleđe i izgradila život zasnovan na razumu, obrazovanju i naučnom radu, a ne na nejasnim slutnjama i vradžbinama. Došla sam u Oksford zbog istraživačkog projekta, a onda ću objaviti nalaze, praćene opsežnom analizom i fusnotama. Predstaviću ih kolegama, ljudskim bićima. U njemu neće biti mesta za misterije, niti za veštičje šesto čulo.

Po svemu sudeći sam u svom istraživanju naletela – istina nehotice – na rukopis o alhemiji, prožet nimalo naivnim magičnim moćima. Prsti su me svrbeli od želje da je otvorim i saznam što više, ali još snažniji impuls me je zadržavao. Pitala sam se da li je moje zanimanje za začaranu knjigu intelektualne prirode, jer je u vezi s projektom? Ili je podstaknuto porodičnim nasleđem toliko ogrezlim u veštičarenje?

Ispunila sam pluća poznatim vazduhom biblioteke i zažmurila. Nadala sam se da će mi to pomoći da se priblerem. Bodleanska biblioteka mi je uvek bila utočište, mesto koje nije imalo nikakve veze s Bišopovima. Posmatrala sam *Ešmol* 782 u sve gušćem sumraku. Zavukla sam drhtave ruke pod laktove i razmišljala šta ću.

Da se našla na mom mestu, moja majka bi instinktivno odmah znala šta da radi. Najveći broj pripadnica porodice Bišop bile su talentovane veštice, ali je moja majka Rebeka, po opštem mišljenju, bila izuzetno nadarena. Njene natprirodne moći su se rano pojavile. Već u osnovnoj školi je po snazi magije nadmašivala najveći broj odraslih veštica iz lokalnog zbora. Isticala se nagonkim razumevanjem vradžbina, zapanjujućom moći predviđanja i neobičnom sposobnošću za gledanje ispod površine ljudi i događaja. Njena mlađa sestra, tetka Sara, bila je sposobna veštica, ali su njeni talenti bili svakidašnje vrste: bila je vešta s napicima, savršeno je vladala tradicionalnim oruđima veštičarenja, vradžbinama i činima.

Moje kolege istoričari nisu znali ništa o mojoj porodici, ali su svi žitelji Medisona, zabačenog gradića na severu države Njujork, znali sve o Bišopovima. U njemu sam od sedme godine živela s tetka Sarom. Moji preci su se doselili tu iz Masačusetsa odmah nakon Rata za nezavisnost. Glasine i ogovaranja pratili su ih i do novog doma, više od jednog veka nakon pogubljenja Bridžet Bišop u Sejlemu. Nakon nove selidbe u Medison, Bišopovi su se bacili na posao kako bi pokazali komšijama koliko je korisno imati susede vične veštičarenju. Lečili su bolesne i tačno predviđali vremenske prilike. Postepeno su pustili duboko korenje u lokalnoj zajednici, dovoljno snažno da odoli i neizbežnim provalama sujeverja i straha.

Mati je gajila radoznalost prema svetu, koja ju je odvela daleko od sigurnog Medisona. Otišla je na Harvard. Tamo je upoznala mladog čarobnjaka Stivena Proktora. I on je bio potomak stare magijske loze, željan da upozna život van okrilja i uticaja porodice. Rebeka Bišop i Stiven Proktor bili su čaroban par. Majčina sveamerička otvorenost bila je protivteža očevoj krutoj prirodi i staromodnim shvatanjima. Odlučili su se za antropologiju i zaronili u strane kulture i verovanja. Zajedničke intelektualne strasti samo su obogatile i pojačale ionako duboku vezu. Dobili su stalna radna mesta u visokoškolskim ustanovama, majka na matičnom fakultetu, a otac na Velsliju, pa su zajedno išli na čitav niz istraživačkih putovanja po inostranstvu. Nova porodica svila je dom u Kembridžu.

Imam malo uspomena iz detinjstva, ali je svaka živopisna i iznenađujuće jasna. U svima se pojavljuju moji roditelji. Pamtim teksturu rebrastog somota na očevim laktovima, ljiljan majčinog parfema, kucanje vinskim čašama petkom uveče, kada su obično večerali uz svetlost sveća, majčine priče za laku noć kad bi me smestili u krevet, trupkanje očeve smeđe poslovne tašne kad bi je spustio pored ulaznih vrata po povratku s posla. Većina ljudi poseduje slične uspomene.

To se ne bi moglo reći za ostala sećanja na moje roditelje. Nikad nisam videla majku da se bavi vešom, ali je moja odeća uvek bila čista i ispeglana. Zaboravljeno odobrenje za odlazak na celodnevnu ekskurziju u zoološki vrt misteriozno bi se pojavilo na mom stolu kad bi učiteljica počela da ih prikuplja. U kakvom god da je stanju bila očeva radna soba, kad bih ušla u nju po poljubac pred spavanje (obično je izgledala kao mesto eksplozije), ujutru bih je zatekla u savršenom redu. U obdaništu sam majku moje drugarice Amande pitala zašto gubi vreme na pranje sudova deterdžentom i vodom kad može da ih naslaže na gomilu u sudoperu, pucne prstima i prošapuće nekoliko reči. Gospođa Šmit se, srećom, samo nasmejala ka je čula moje nesvakidašnje poimanje kućnih poslova, iako joj se u očima ogledala blaga zbunjenost.

Roditelji su mi te večeri objasnili da moramo da budemo veoma pažljivi kad odlučujemo s kim i kako ćemo govoriti o magiji. Ljudskih bića ima daleko više od nas, a plaše se naših moći. Strah je, kako mi je mati predočila, najjača sila na svetu. Nisam im priznala, a pogotovo ne majci, da i ja strahujem od magije.

Majka je tokom dana izgledala kao i sve druge majke u Kembridžu. Delovala je malo aljkavo i neorganizovano. Povijala se pod stalnim pritiskom kućnih i poslovnih obaveza. Češljala je plavu kosu u skladu s modom, ali se odevala kao da je i dalje u 1977. godini. Nosila je duge, talasaste suknje,

prevelike pantalone i košulje i muške sakoe i blejzere, obično kupljene na rasprodajama. Bila je bostonska varijanta Eni Hol* i za njom se niko nije osvrtao u prolazu.

Preobražavala bi se u privatnosti doma, iza navučениh zavesa i zaključanih vrata. Kretala se elegantno i samouvereno, umesto prenatragljeno i odsečno. Ponekad mi se činilo da lebdi dok se lagano šetala po kući, pevajući i skupljajući knjige i preparirane životinje. Lice bi joj se lagano menjalo, postajalo nezemaljsko i lepo, tako da nisam mogla da odvojim pogled od nje obasjane magijom.

„Mama ima petardu u sebi“, objašnjavao mi je otac sa širokim, zadovoljnim osmehom. Sudbina je htela da saznam kako petarde nisu samo bleštave i zabavne, nepredvidive su i umeju da prepadnu i nanesu bol.

Otac je jedne večeri duže ostao na predavanjima, a majka je rešila da očisti srebrninu. Zurila je kao opčinjena u vodu u činiji na kuhinjskom stolu. Pod njenim pogledom, staklasta površina se prevukla izmaglicom, koja se prelivala u sićušne, utvarne oblike. Grcala sam od oduševljenja dok su narastali. Fantastična bića ispunila su sobu i počela da puze po zavesama i tavanici. Uplašila sam se i pozvala majku u pomoć. Ona je samo zurila u vodu. Bila je u potpunosti usredsređena na nju, sve dok me nešto između čoveka i životinje nije uštinulo za ruku. Tek tad se prenula iz sanjarenja. Eksplodirala je od crvenog, vidljivog gneva i spržila utvare. Kuća se posle njihovog odlaska osećala na izgorelo perje. Otac je odmah po dolasku namirisao neobičnu aromu. Nije krio zabrinutost. Našao nas je zagrljene. Kad ga je videla, majka se pokajnički zaplakala. Prestala sam da se osećam sigurno u dnevnoj sobi.

Posle sedme godine sam izgubila i poslednje trunke sigurnosti. Majka i otac su otišli u Afriku i nisu se vratili živi.

Otresla sam glavom i upravila svu pažnju na dilemu s kojom sam se suočavala. Rukopis je počivao na stolu biblioteke u malom jezercu svetlosti. Magija u tajanstvenom tomu pokrenula je nešto mračno i uznemirujuće u meni. Prsti su našli put do glatke kože. Ovaj put me peckanje nije iznenadilo. Palo mi je na pamet da sam već osetila nešto slično kad sam preturala po spisima na stolu očeve radne sobe.

Odlučno sam okrenula leđa u knjizi u kožnom povezu i dohvatila sam se opipljivijeg posla. Potražila sam spisak alhemičarskih tekstova koje sam

* Eni Hol je glavna junakinja istoimenog filma iz 1977, koji je režirao Vudi Alen. (Prim. lekt.)

prikupila pre nego što sam otišla iz Nju Hejvena. Bio je na stolu, skriven među papirima, kataloškim karticama, receptima, olovkama, penkalima i katalozima. Bio je to vrlo precizan spisak. Po dolasku u Bodleansku biblioteku, sredila sam ga po kolekcijama i kataloškim brojevima. Proteklih nekoliko nedelja provela sam proučavajući knjige sa spiska, metodično i po redu. Na iskopiranoj kataloškoj odrednici za *Ešmol 782* pisalo je: *Antropologija, ili traktat s kratkim opisom čoveka u dva dela: prvi je anatomski, a drugi psihološki*. Kataloške odrednice, baš kao i kod većine književnog materijala, gotovo nikad nisu upućivale na istinski sadržaj knjiga.

Prsti su mi mogli reći dosta toga o knjizi, bez otvaranja korica. Tetka Sara ih je uvek koristila kako bi proverila sadržaj koverta i eskivirala račun koji nije htela da plati. Tako se uvek pravdala neznanjem kad bi je opomenuli da duguje za struju.

Sa korica su mi namigivali pozlaćeni brojevi.

Sela sam i razmotrila situaciju.

Da li da ne obraćam pažnju na magiju, otvorim rukopis i pokušam da ga čitam kao što bi učinio svaki naučnik, kao i svako ljudsko biće?

Ili da odgurnem začarani tom u stranu i zaboravim na njega?

Sara bi se oduševljeno zakikotala kad bi znala u kakvoj sam se nevolji našla. Oduvek je tvrdila da su moji naponi da držim magiju na odstojanju unapred osuđeni na propast, iako sam još od sahrane mojih roditelja bila prilično uspešna u tome. Tada su me veštice na pogrebu ljubopitljivo odmeravale, tragajući za znacima prisustva krvi Bišopovih i Proktorovih u mojim venama. Lupkale su me po leđima i govorile kako ću uskoro zauzeti majčino mesto u lokalnom zboru. Bilo je i onih koji su šapatom izražavali sumnje u mudrost odluke mojih roditelja da se venčaju.

„Sakupili su previše moći“, mrmljali su tiho, misleći da ih ne čujem. „Čak i da nisu proučavali rituale drevne religije, bilo im je suđeno da privuku pažnju.“

To me je navelo na zaključak da su natprirodne moći mojih roditelja odgovorne za njihovu pogibiju. Zato sam odabrala drugačiji put kroz život. Okrenula sam leđa svemu što je imalo i najmanje veze s magijom. Zagnjurila sam se u tinejdžerski život ljudskih bića. Zanimala sam se za konje, dečake i ljubavne romane. Pokušala sam da nestanem među običnim svetom. U pubertetu sam imala probleme s depresijom i nervozom. Doktor, ljudsko biće, ubeđivao je moju tetku da su to normalne teškoće za devojčicu mog uzrasta.

Sara mu nije rekla za glasove, za naviku da podignem telefonsku slušalicu ceo minut pre zvonjenja, niti da za vreme punog meseca mora da

baca čini na vrata i prozore kako u snu ne bih odlutala u šumu. Nije me pomenula da su se stolice u kući slagale u klimavu piramidu kad god bih se naljutila, niti da su bučno padale kad bi me bes prošao.

Posle mog trinaestog rođendana, tetka je odlučila da me nauči osnovnim tehnikama veštičarenja. Uobičajeni prvi koraci tinejdžerske veštice behu paljenje sveća, nekoliko prošaptanih reči za skrivanje bubuljica, oprobani i jednostavni napici. Ispostavilo se da ne mogu da ovladam ni najjednostavnijim činima, a svaki napitak bi mi iskipeo. Takođe, tvrdoglavo sam odbijala da se podvrgnem ispitima za utvrđivanje da li sam nasledila majčinu, neobično pouzdanu, vidovnjačku moć.

Glasovi, požari i druge neočekivane erupcije magije proredili su se nakon smirivanja hormona, a ja sam istrajno odbijala da ovladam porodičnim poslom. Tetki nije bilo prijatno što ima neobučenu vešticu u kući, pa joj je laknulo kad me je poslala na koledž u Mejn. Priča o mom odrastanju bila je prilično uobičajena kad se izuzme magija.

Napustila sam Medison zahvaljujući intelektu. U školi sam se isticala od najmlađih dana. Naučila sam da govorim i čitam znatno pre vršnjaka, a fotografsko pamćenje pomagalo mi je da očas posla progutam gomilu knjiga i vežbanki. Sjajno sam prolazila na ispitima. Akademski prostor se ubrzo nametnuo kao mesto prijatno oslobođeno porodičnog magijskog nasleđa. Preskočila sam poslednje godine srednje škole i pošla na koledž u šesnaestoj.

Na studijama sam prvo pokušala da se nametnem dramskoj sekciji. Spektakularne kulise i kostimi zagolicali su mi maštu. Dopalo mi se što piščeve reči uspevaju da u potpunosti dočaraju druga mesta i epohe. Profesori su zapazili moje nastupe u prvih nekoliko predstava. Isticali su ih kao primer kako dobra gluma studentkinju može da preobrazi u nekog drugog. Prvi znaci da moje genijalne metamorfoze možda i nisu rezultat glumačkog talenta, javili su se kad sam glumila Ofeliju u *Hamletu*. Čim sam dobila ulogu, kosa je počela da mi raste neprirodnom brzinom i spustila se sve do pojasa. Satima sam sedela pored jezera na fakultetu jer me je blistava vodena površina neodoljivo privlačila dok je moja nova kosa lepršala oko mene. Iluziji je podlegao i dečko koji je glumio Hamleta. Uputili smo se u strastvenu, ali vrlo lakomislenu vezu. Polako sam tonula u Ofelijino ludilo, povlačeći i ostatak glumačke trupe za sobom.

Svaka nova uloga donosila mi je poplavu iskušenja, iako su predstave zaista bile dobre. Situacija je postala zaista nepodnošljiva u drugoj godini kad sam dobila ulogu Anabele u *Šteta što je kurva* Džona Forda. Privukla sam gomilu odanih udvarača, baš kao i lik iz komada. Neki od njih

nisu bili ljudska bića. Sledili su me, gde god bih krenula i odbijali su da me ostave na miru i kad se zavesa spusti. To je bio nedvosmisleni signal da situacija izmiče kontroli. Nisam znala kako se magija ušunjala u moje glumačke napore, niti sam želela da znam. Skratila sam kosu, odbacila lepršave haljine i čipkane bluze i prešla na rolke, neupadljive pantalone i mokasine – uniformu budućih studentkinja prava. Višak energije preusmerila sam na atletiku.

Nakon napuštanja dramskih studija, okušala sam se u još nekoliko oblasti. Tragala sam za poljem istraživanja u potpunosti zasnovanom na razumu, za nečim što neće prizvati ni najmanji prodor magije. Nisam bila dovoljno precizna niti strpljiva za matematiku. Pokušaj s biologijom okončao se totalnom propašću na testovima i nizom nedovršenih laboratorijskih eksperimenata.

Na kraju druge godine, administracija fakulteta zahtevala je da se opredelim za glavnu oblast obrazovanja. Letnji studentski program u Engleskoj ponudio mi je šansu da se još više udaljim od svega što je imalo veze s Bišopovima. Zaljubila sam se u tihi jutarnji sjaj kaldrmisanih oksfordskih ulica. Predavanja iz istorije bavila su se poduhvatima kraljeva i kraljica. Čula sam samo daleke glasove iz knjiga napisanih u šesnaestom i sedamnaestom veku. To sam u potpunosti pripisivala njihovoj vrhunskoj književnoj vrednosti. Najviše mi je prijalo što me niko u univerzitetkom gradu nije poznao. Ako je tog leta u Oksfordu bilo veštica, držale su se podalje od mene. Vratila sam se kući i odabrala istoriju kao glavnu predmet. Položila sam neophodne ispite u rekordnom roku i diplomirala s najvišim ocenama pre svog dvadesetog rođendana.

Kad sam birala među ponuđenim programima, Oksford se sam nametnuo kao idealno mesto za pisanje doktora. Specijalizovala sam se za istoriju nauke i usmerila istraživanja na epohu u kojoj je ona potisnula magiju – doba kad su astrologija i lov na veštice uzmakli pred Njutnom i univerzalnim zakonima prirode. Potraga za razumnim poretkom u prirodi, umesto za natprirodnim, podržala je moje napore da se držim dalje od skrivenog. Pomogla mi je da granice između misaonih procesa i nasleđa u mojoj krvi postanu dublje i postojanije.

Tetka Sara je samo zlovoljno zafrktala kad je čula za moju odluku da se posvetim sedamnaestovekovnoj hemiji. Njena vatrenocrna kosa bila je najvidljivije znamenje burne naravi i oštrog jezika. Bila je veštica koja govori bez uvijanja i dlake na jeziku i koja zagospodari svakom prostorijom u kojoj se nađe. Važila je za stub medisonskog društva i često bi je zvali da sredi stvari u trenucima velikih i malih kriza. Bili smo u znatno

boljim odnosima otkad sam prestala da budem predmet svakodnevnih provjera i potraga za znacima krhkosti i nedoslednosti, karakterističnih za ljudska bića.

Smatrala je da su moji pokušaji da oteram magiju od sebe besmisleni, iako su nas razdvajale stotine kilometara. Nije se ustezala da mi to i saopšti. „Nekad smo tvoju oblast proučavanja zvali alhemijom“, rekla je. „U njoj ima mnogo magije.“

„Ne, nema“, negodovala sam žustro. Pristupila sam toj oblasti samo da bih istakla trijumf nauke nad natprirodnim. „Pripovest o alhemiji je priča o razvitku eksperimentalne naučne metode, a ne o potrazi za magičnim eliksirom koji pretvara olovo u zlato i čini ljude besmrtnim.“

„Kako god ti kažeš“, sumnjičavo će Sara. „Mišljenja sam da si odabrala neobičan predmet istraživanja za nekog ko pokušava da se predstavi kao ljudsko biće.“

Nakon doktorata sam svu snagu usmerila na dobijanje mesta predavača na Jejlu, i to zato što je bio engleskiji od same Engleske. Kolege su me upozoravale da imam malo ili nimalo šanse da dobijem profesuru. Iscedila sam dve knjige iz sebe i obezbedila nekoliko stipendija za istraživanje. Ti naponi doneli su mi željenu profesuru i priliku da svima pokažem da su se prevarili.

Najvažnije od svega bilo je što sam od tada u potpunosti gospodarila svojim životom. Niko s moje katedre, pa čak ni istoričari usko specijalizovani za kolonijalni period, nije povezao moje prezime s prezimenom prve žene iz Sejlma koja je 1692. godine pogubljena zbog veštičarenja. Neumorno sam uklanjala sve nagoveštaje magije ili vračanja iz svog života samo da bih sačuvala mukotrpno stečenu autonomiju. Bilo je i izuzetaka. Jednom sam posegla za tetkinom vradžbinom da bih popravila veš-mašinu koja je neprestano crpla vodu, preteći da poplavi stančić na Vusterovom trgu. Eto, niko nije savršen.

Podsetila sam se svega toga, duboko udahnula i s obe ruke dohvatila rukopis. Položila sam ga u držače za retke knjige. Odlučila sam se. Poneću se kao ozbiljna naučnica i pregledati *Ešmol* 782 kao i svaki drugi materijal. Zanemariću peckanje na vrhovima prstiju i neobični miris knjige, a njen sadržaj prikazaću jednostavnim rečima. Zatim ću odlučiti, i to isključivo na osnovu profesionalnih merila, da li je vredna detaljnijeg čitanja. Drhtavim prstima otvorila sam mesingane bravice.

Knjiga je muklo uzdahnulo.

Bacila sam pogled preko ramena kako bih se uverila da je soba prazna. Čula sam samo slabe otkucaje sata u čitaonici.

Zapažanje knjiga je uzdahnula neće naći mesta u naučnom izveštaju. Uključila sam laptop i otvorila novi dokument. Posvetila sam se uobičajenom poslu, koji sam već ponovila stotinama, ako ne i hiljadama puta. Sa zadovoljstvom sam unosila podatke. Otkucala sam ime i signaturu rukopisa i iskopirala opis iz kataloga. Osmotrla sam njenu veličinu i povez i precizno opisala izgled drevnog toma.

Kucnuo je čas da je otvorim.

Iako sam bravice lepo otvorila, korica se teško dizala, kao da je zalepljena za stranu ispod nje. Opsovala sam tiho i na trenutak položila dlan na kožu, kao da sam *Ešmolu 782* htela da dam priliku da me upozna. Taj potez se nikako nije mogao poistovetiti s magijom. Dlan me je zagolicao. Iskustvo je bilo veoma slično onom koje sam doživela posle veštičjeg pogleda. Knjiga više nije davala otpor. Lako sam podigla korice.

Prva strana bila je od grubog papira. Druga je bila pergament i na njoj je Ešmolvim rukopisom pisalo: *Antropologija, ili traktat s kratkim opisom čoveka*. Vrlo dobro sam poznavala njegova uredna, okrugla slova. Drugi deo naslova – *u dva dela: prvi je anatomski, a drugi psihološki* – bio je napisan olovkom, tuđim rukopisom. Bio mi je poznat, ali nisam znala kome da ga pripišem. Verovatno bih nešto saznala ako bih dodirнула slova, ali bi takav postupak značio kršenje pravila biblioteke, da i ne govorimo da za podatke dobijene prstima ne bi bilo mesta u naučnom izveštaju. Umesto toga sam u kompjuter unela zapažanje o korišćenju mastila i olovke, dva različita rukopisa i moguće datume kada je koji napisan.

Okrenula sam pergamentnu stranicu. Bila je iznenađujuće teška. Otkrila sam da je ona uzrok neobičnog mirisa rukopisa. Nije mirisala samo na starost, već na nešto više – na bezimenu mešavinu ustajalosti i mošusa. Odmah sam opazila da su tri strane vešto isečene.

Evo nečega što ću lako opisati. Prsti su mi leteli po tastaturi: *Uklonjene su najmanje tri pergamentne strane, lenjirom ili brijačem*. Zagledala sam se u knjigu, ali nisam mogla da zaključim da li još neka strana nedostaje. Moć i neobični miris pergamenta su iz blizine mnogo snažnije delovali na mene.

Usredsredila sam se na prvu iluminaciju posle uklonjenih strana. Na njoj je sićušna ženska beba plutala u sudu od providnog stakla. U jednoj ruci je držala srebrnu a u drugoj zlatnu ružu. Na stopalima je imala majušna krila. Kapljice crvene tečnosti padale su preko bebine crne kose. Prepoznala sam dete mudrosti – alegoričnu predstavu najvažnijeg koraka u stvaranju kamena mudrosti, hemijske supstance sposobne da vlasnika učini zdravim, bogatim i mudrim.

Boje su bile jarke i zapanjujuće dobro očuvane. Umetnici su nekada dodavali smrvljeni kamen i drago kamenje u boju da bi dobili upečatljive nijanse. Crtež je bio delo nesvakidašnje obdarenog umetnika. Morala sam da sednem na ruke jer sam osetila neodoljivu želju da dodirom ispitam crtež i knjigu.

Uprkos očiglednom talentu, iluminacija je sadržala i nekoliko pogrešnih detalja. Trebalo bi da stakleni sud bude okrenut nagore, ne nadole, a beba pola crna i pola bela, da bi se naznačilo da je hermafrodit. Trebalo bi da ima muške genitalije i ženske grudi – ili, u najmanju ruku, bar dve glave.

Alhemičarske slike bile su alegorijske i nepopravljivo varljive. Zbog toga sam ih i proučavala. Tragala sam za obrascima koji bi potvrdili sistematski i logični prilaz hemijskim procesima u danima pre periodične tabele elemenata. Crtež meseca je, na primer, gotovo uvek predstavljao srebro, dok je sunce bilo simbol zlata. Kad ta dva elementa hemijski pomešaju, proces bi predstavili kao venčanje. S vremenom, crteži su ustupili mesto rečima, a reči su zatim postale osnova hemije.

Rukopis na mom stolu upravo je dovođila u pitanje sve moje zaključke o logici alhemičara. U njoj nije bilo nijedne iluminacije bez najmanje jedne vrlo krupne greške. Knjiga nije nudila propratni tekst koji bi pomogao u tumačenju slika.

Tragala sam za nečim – bilo čim – što bi se složilo s mojim znanjem o alhemiji. Meka svetlost otkrila je na jednoj stranici teško uočljive tragove rukopisa. Nagnula sam stonu lampu da ih bolje osmotrim.

Na stranici nije bilo ničega.

Polako sam je okrenula, kao da okrećem nežni, suvi list.

Reči su zasvetlucale. Pomerale su se, na stotine njih. Čitalac ih nije mogao videti, izuzev ako svetlost ne pada pod odgovarajućim uglom, a čitalac zauzme posebnu perspektivu.

Ešmol 782 je bio palimpsest – rukopis ispod rukopisa. Pergament je bio skupocen materijal, pa su pisari pažljivo skidali mastilo sa starih knjiga i pisali preko tako recikliranog pergamenta. Nekadašnja pismena bi se s vremenom probila ispod novih slova kao utvare obrisanog teksta. Mogle su se razaznati pomoću ultraljubičastog svetla koje je prodiralo ispod mastila i oživljavalo drevne tekstove.

Međutim, nijedna UV lampa neće oživeti ove tragove. Ovo nije obični palimpsest. Stari znaci nisu obrisani – skriveni su nekom vradžbinom. Ko bi se trudio da začara tekst knjige o alhemiji? I najveći stručnjaci bi se silno namučili da protumače zbrkani jezik i maštovite iluminacije kojima se autor poslužio.